

Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

**Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського**

Серія: Педагогіка і психологія

№ 71 • 2022 р.

Вінниця

Ministry of Education and Science of Ukraine
Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University

SCIENTIFIC ISSUES

OF

Vinnytsia state M.Kotsyubynskyi pedagogical university

Section: Pedagogics and Psychology

№ 71 • 2022

Vinnytsia

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського від 26 жовтня 2022 р. (протокол № 3)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Коломієць А. М. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, проректор з наукової роботи; доктор педагогічних наук, професор (головний редактор).

Шахов В. І. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, доктор педагогічних наук, професор (відповідальний редактор).

Акімова О. В. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, доктор педагогічних наук, професор (заступник відповідального редактора).

Галузяк В. М. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, доктор педагогічних наук, професор (відповідальний секретар).

Лазаренко Н. І. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, ректор; доктор педагогічних наук, професор.

Гуревич Р. С. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, директор Навчально-наукового інституту педагогіки, психології і підготовки фахівців вищої кваліфікації; доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України.

Мазур Пьотр – Вища Державна Професійна Школа м. Хелм, доктор габілітований, професор (Польща).

Паламарчук О. М. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, доктор психологічних наук, професор.

Гурал-Пулроле Йоланта – Старопольська школа вища в м. Кельце, доктор габілітований, професор надзвичайний (Польща).

Шурек-Борута Аліна – Університет Шльонський у Катовіце, доктор габілітований, професор (Польща).

Бохенська-Влостовська Катажина – Pedagogium – Вища школа соціальних наук у Варшаві, ректор (Польща).

Громов Є. В. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, доктор педагогічних наук, доцент.

Коломієць Д. І. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, кандидат педагогічних наук, доцент.

Ляц О. П. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, доктор психологічних наук, доцент.

Чухрій І. В. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, доктор психологічних наук, доцент.

Літературний редактор: В.В. Богатько

Комп'ютерна верстка: Н.Р. Опушко

Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. – 2022. – Випуск 71. – 138 с.

У збірнику вміщені наукові статті з актуальних проблем сучасної педагогіки та психології, в яких розкриваються питання дидактики, теорії і методики виховання, професійної освіти, соціальної педагогіки, порівняльної педагогіки, історії педагогіки, педагогічної психології.

*Свідоцтво про реєстрацію КВ № 8412 видане Міністерством юстиції України 06.02.2004 р.
Збірник є науковим фаховим виданням категорії «Б» зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки» (затверджено наказом МОН України № 1643 від 28.12.2019 р.)*

DOI 10.31652/2415-7872-2022-71-1-138

ББК 74.00+88.40+88.840

Н 34

ISSN 2415-7872

© Автори статей, 2022

ББК 74.00+88.40+88.840

H 34

SCIENTIFIC ISSUES

of Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University

Section: Pedagogics and Psychology

№ 71 • 2022

Recommended for publication by the decision of the Academic Council of
Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University
26 October 2022 (proceedings № 3)

EDITORIAL BOARD

Editor-in-chief: Prof. Dr. Alla M. Kolomiets, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Executive editor: Prof. Dr. Volodymyr I. Shakhov, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Prof. Dr. Olha V. Akimova, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Executive secretary: As. Prof. Dr. Vasyl M. Haluziak, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

As. Prof. Dr. Nataliia I. Lazarenko, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Prof. Dr. Roman S. Hurevytch, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Prof. Dr. Piotr Mazur, The State School of Higher Education in Chełm (Poland)

Prof. Dr. Olha M. Palamarchuk, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Prof. Dr. Gyrál-Pyřrola Jolanta, Old Polish University in Kielce (Poland)

Prof. Dr. Alina Szczurek-Bortuta, University of Silesia, (Poland)

Dr. Katarzyna Bocheńska-Włostowska, Pedagogium – Higher School of Social Sciences in Warsaw, (Poland)

As. Prof. Dr. Yevhen V. Hromov, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

As. Prof. Dr. Dmytro I. Kolomiets, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

As. Prof. Dr. Oksana P. Liashch, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

As. Prof. Dr. Inna V. Chukhrii, Vinnytsia State M.Kotsyubynskyi Pedagogical University (Ukraine)

Text editors: Valentyna V. Bohatko

Technical editor: Nadiya R. Opushko

**The Scientific Issues of Vinnytsia State M. Kotsyubynskyi Pedagogical University.
Section: Pedagogics and Psychology. – 2022. – Issue 71. – 138 p.**

The volume contains scientific articles on relevant issues of modern pedagogy and psychology, which reveal questions of didactics, theory and methodology of education, vocational training, social pedagogy, comparative pedagogy, history of education, educational psychology.

Certificate of registration KB № 8412 issued by the Ministry of Jurisdiction of Ukraine 06.02.2004.

Edition is included in the list of scientific professional publications of Ukraine by the Ministry of Education and Science of Ukraine # 1643 of 28.12.2019.

DOI 10.31652/2415-7872-2022-71-1-138

ББК 74.00+88.40+88.840

H 34

ISSN 2415-7872

ЗМІСТ

ДИДАКТИКА

Ірина Жаркова, Володимир Чайка, Григорій Терещук. ФОРМУВАННЯ ВМІННЯ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ	7
Олена Антонюк. КОУЧИНГОВИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....	14
Людмила Гусак, Світлана Гедз. АСОЦІАТИВНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	18
Людмила Любчак, Діана Хутченко. ВИКОРИСТАННЯ ПРИЙОМІВ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	22
Олена Столяренко, Оксана Столяренко, Ольга Московчук. СТУДЕНТО-ЦЕНТРОВАНЕ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ.....	29

ТЕОРІЯ ВИХОВАННЯ

Ірина Сухопара, Роксолана Шпіца. ЗБАГАЧЕННЯ ЕМОЦІЙНО-ЧУТТЄВОГО ДОСВІДУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»	37
--	----

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

Лілія Дмитрук. НАУКОВІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ НЕФЛОЛОГІЧНОГО НАПРЯМКУ	43
Василь Каплінський, Валентина Фрицюк. ЗМІСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІКА ТВОРЧОСТІ»	49
Галина Кіт. ФАХОВЕ ЗРОСТАННЯ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД	54
Олена Прядко. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	61
Тетяна Фадєєва. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ	65

СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Сергій Загородній, Наталя Іванічкіна, Інна Улиська. ПЕДАГОГІЧНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ УМОВИ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СЛУХАЧІВ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА	73
Анна Паранюк. ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СУЧАСНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.....	77
Катерина Полянська, Неліна Хамська. ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТУРИ МІЖНАЦІОНАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	86

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Валентина Малик, Валентина Фрицюк. РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ	92
--	----

ПОРІВНЯЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Василь Галузьяк, Інна Макодай, Ельвіра Манжос. КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ УЧИТЕЛЯ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ.....	97
Марина Давидюк, Дмитро Матіюк, Софія Музика. ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ: ЕФЕКТИВНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ.....	109
Надія Опущко. СТАНОВЛЕННЯ ДУАЛЬНОГО НАВЧАННЯ В НІМЕЦЬКОМОВНИХ КРАЇНАХ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ	115

ПСИХОЛОГІЯ

Марина Кононова, Богдан Кононов. РОЛЬ ГРУПОВОЇ ГЛИБИННОЇ ПСИХОКОРЕКЦІЇ У ПСИХОЛОГІЧНІЙ РЕАДАПТАЦІЇ ПОСТНАРКОЗАЛЕЖНИХ ОСІБ.....	122
Ірина Саранча, Вероніка Стасюк. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ ДО МИРНИХ УМОВ ЖИТТЯ.....	127
Володимир Шахов, Владислав Шахов. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ СТУДЕНТАМИ-ПСИХОЛОГАМИ СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ СИТУАЦІЙ	133

CONTENTS

DIDACTICS

Iryna Zharkova, Volodymyr Chaika, Hryhorii Tereshchuk. FORMING THE ABILITIES TO SELF-ORGANIZE EDUCATIONAL ACTIVITIES OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS BY MEANS OF COMPUTER TECHNOLOGIES: DIDACTIC ASPECTS	7
Olena Antonyuk. COACHING APPROACH IN LEARNING AS A INNOVATIVE EDUCATION TOOL	14
Liudmyla Gusak, Svitlana Hedz. ASSOCIATIVE TEACHING OF ENGLISH AS A FACTOR IN THE DEVELOPMENT OF YOUNGER PUPILS' CREATIVITY	18
Lyudmila Lyubchak, Diana Khutchenko. USE OF FORMATIVE ASSESSMENT METHODS IN THE CONDITIONS OF DISTANCE EDUCATION OF primary SCHOOL PUPILS	23
Olena Stoliarenko, Oksana Stoliarenko, Olga Moskovchuk. THE STUDENT-CENTERED LEARNING IN TERMS OF A PERSONALITY-CENTERED APPROACH.....	29

THEORY OF UPBRINGING

Iryna Sukhopara, Roksolana Shpitsa. ENRICHMENT OF THE EMOTIONAL AND SENSORY EXPERIENCE OF SCHOOLCHILDREN DURING STUDYING THE INTEGRATED COURSE «ART»	37
---	----

VOCATIONAL EDUCATION

Liliya Dmytruk. SCIENTIFIC BASIS OF THE FORMATION OF UKRAINIAN PROFESSIONAL SPEECH OF NON-PHILOLOGY STUDENTS.....	43
Vasyl Kaplinskyi, Valentina Frytsiuk. THE CONTENT AND FEATURES OF THE STUDY OF THE EDUCATIONAL DISCIPLINE "PEDAGOGY OF CREATIVITY"	49
Halyna Kit. PROFESSIONAL GROWTH OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS: ORGANIZATIONAL-PEDAGOGICAL SUPPORT.....	55
Olena Priadko. FEATURES OF THE PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL COMMUNICATION OF A MUSIC TEACHER.....	61
Tetiana Fadieieva. PECULIARITIES OF THE PROFESSIONAL ADAPTATION OF FUTURE SPECIALISTS IN THE SPHERE OF TOURISM	65

SOCIAL PEDAGOGY

Serhii Zagorodnyi, Natalia Ivanichkina, Inna Ulyska. PEDAGOGICAL AND SOCIO-CULTURAL CONDITIONS OF ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS IN THE PREPARATORY DEPARTMENT FOR FOREIGN CITIZENS AND STATELESS PERSONS	73
Anna Paraniuk. THE PROBLEM OF DETERMINING THE CONTENT OF SOCIAL COMPETENCE IN MODERN RESEARCH.....	78
Kateryna Polyanska, Nelina Khamska. THE PECULIARITIES OF INTERNATIONAL COMMUNICATION'S CULTURE OF FOREIGN STUDENTS IN MEDICAL HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS.....	86

HISTORY OF PEDAGOGY

Valentyna Malyk, Valentina Fritsyuk. DEVELOPMENT OF COMMUNICATIVE CULTURE OF PERSONALITY: HISTORICAL ASPECT OF THE PROBLEM.....	92
--	----

COMPARATIVE PEDAGOGICS

Vasyl Haluziak, Inna Makodai, Elvira Manzhos. COMPARATIVE ANALYSIS OF TEACHER PROFESSIONAL STANDARDS IN UKRAINE AND ABROAD	97
Maryna Davydiuk, Dmytro Matiiuk, Sophiia Muzyka. BULLYING PREVENTION IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS: EFFECTIVE EUROPEAN PRACTICES	109
Nadiia Opushko. BECOMING OF DUAL EDUCATION IN GERMAN-SPEAKING COUNTRIES: A RETROSPECTIVE ANALYSIS	115

PSYCHOLOGY

Maryna Kononova, Bohdan Kononov. THE ROLE OF GROUP IN-DEPTH PSYCHOCORRECTION IN THE PSYCHOLOGICAL READAPTATION OF POST-DRUG DEPENDENTS.....	122
Irina Sarancha, Veronika Stasyuk. SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL ADAPTATION OF VETERANS TO THE CONDITIONS OF PEACEFUL LIFE	127
Volodymyr Shakhov, Vladyslav Shakhov. PSYCHOLOGICAL FEATURES OF OVERCOMING COMPLEX LIFE SITUATIONS BY PSYCHOLOGIST STUDENTS.....	133

УДК 373.3.015.31:004

DOI 10.31652/2415-7872-2022-71-7-13

ПРИНА ЖАРКОВА

orcid.org/0000-0003-0217-1498
irynazharkova@gmail.com
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти,
Тернопільський національний
педагогічний університет імені В. Гнатюка
вул. В. Винниченка, 10, м. Тернопіль

ВОЛОДИМИР ЧАЙКА

orcid.org/0000-0003-3665-0403
chaikavm2704@gmail.com
доктор педагогічних наук,
професор кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти,
Тернопільський національний
педагогічний університет імені В. Гнатюка
вул. В. Винниченка, 10, м. Тернопіль

ГРИГОРІЙ ТЕРЕЩУК

orcid.org/0000-0003-1717-961X
g.tereschuk@tnpu.edu.ua
доктор педагогічних наук,
професор кафедри технологічної освіти та охорони праці,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені В. Гнатюка
вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль

ФОРМУВАННЯ ВМІННЯ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Стаття відображає дидактичні, методичні та технологічні особливості формування вмінь самоорганізації навчальної діяльності молодших школярів засобами комп'ютерних технологій. Охарактеризовано завдання формування в учнів самоорганізації навчальної діяльності та основні етапи її розвитку. Представлено категорійні групи педагогічного інструментарію та класифікацію комп'ютерних технологій. З'ясовано, що дидактичний аспект формування вмінь самоорганізації навчальної діяльності молодших школярів полягає передусім у можливостях комп'ютерних технологій для розвитку та вдосконалення суб'єкт-суб'єктних відносин освітньої взаємодії. Встановлено, що використання комп'ютерних технологій на уроках у початковій школі сприятиме формуванню в учнів умінь самоорганізації навчальної діяльності.

Ключові слова: початкова школа, освітній процес, вмінь самоорганізації навчальної діяльності, комп'ютерні технології.

IRYNA ZHARKOVA

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of Pedagogy and Methodology
Department
of Primary and Preschool Education,
Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical
University
10 Vinnichenko St., Ternopil

VOLODYMYR CHAIKA

Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor of Pedagogy and Methodology Department
of Primary and Preschool Education,
Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical
University
10 Vinnichenko St., Ternopil

HRUHORI TERESHCHUK

Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor of Department of Technological Education and Labor Protection,
Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University
10 Vinnichenko St., Ternopil

FORMING THE ABILITIES TO SELF-ORGANIZE EDUCATIONAL ACTIVITIES OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS BY MEANS OF COMPUTER TECHNOLOGIES: DIDACTIC ASPECTS

The article reflects the didactic, methodical and technological features of forming the abilities to self-organize educational activities of primary school students by means of computer technologies. It has been established that modern society, which forms and is formed by information culture, needs an individual who is able, despite obstacles and difficulties, to acquire new knowledge and skills necessary for him/her, to be competent in various fields of

education, capable of self-education, self-development and self-improvement. It was determined that self-organization of learning is a complex personality trait, which is expressed in freedom from external factors and coercions, the ability to subordinate one's own views to one's behaviour, readiness to carry out activities without any help. The task of forming students' self-organization of educational activity and the main stages of its development are characterized. Categorical groups of pedagogical tools and classification of computer technologies are presented. It was revealed that the didactic aspect of forming the ability to self-organize educational activities of primary school students consists mainly in the possibilities of computer technologies for the development and improvement of subject relations of educational interaction. It has been established that the use of CT in a primary school lesson makes it possible to expand the worldview of students, encourage children to independently find information, form an interest in the subject, and increase the success rate and quality of the educational process. Mastering a computer has a beneficial effect on the formation of a child's personality and gives him/her a higher social status. Children have a new direction of communication, they actively discuss computer games, their achievements and mistakes when performing difficult tasks. Children's vocabulary is significantly enriched, children learn new terminology easily and with pleasure. All this contributes to the enrichment of children's speech, significantly increases the level of arbitrariness and awareness of actions.

Key words: primary school, educational process, ability to self-organize educational activities, computer technologies.

Впровадження концепції “Нова українська школа” у практику початкової освіти змінило вектор з традиційної парадигми знання-уміння-навички до компетентної освіти, яка базується на формуванні в особистості молодшого школяра ключових компетентностей для життя. Цей напрям інтегрує систему української початкової освіти у європейський простір. Перелік компетентностей, які повинні бути сформовані в учнів початкової школи визначено на основі врахування Рекомендацій Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя, а також закріплено в Законі України “Про освіту” та Державному стандарті початкової освіти [1; 4].

Серед зазначених компетентностей помітну увагу привертає компетентність “навчання впродовж життя”. У науковому доробку вчених помітні розбіжності щодо тлумачення основи і сутності цієї компетентності. Так, наприклад, групою науковців відділу дидактики початкової освіти НАПН України (О. Савченко, Н. Бібік, визначено, що компетентність навчання впродовж життя, є нічим іншим, як комплексним умінням вчитися, яке формується у надрах загальнонавчальних умінь та навичок. Натомість групою учених (О. Асмолов, Г. Бурменська, І. Володарська, О. Карабанова, Н. Салміна, С. Молчанов) визначено, що в основі цієї компетентності лежать групи універсальних навчальних дій. У цьому погляді наукових шкіл збігаються: основою компетентності є групи простих умінь та навичок, які забезпечують процес учіння особистості молодшого школяра. Однак, вважаємо, що важливо враховувати думку про те, що молодші школярі вміють вчитися, але не завжди вміють самостійно організувати власну навчальну діяльність, регулювати її тощо. Тобто, компетентність навчання впродовж життя є не абсолютним синонімом поняття “уміння вчитися”, вона є ширшим поняттям, бо є сукупністю узагальнених способів діяльності учня (а також пов'язаних з ними навичок учбової діяльності), що забезпечують самостійне засвоєння нових знань, формування вмінь, включаючи організацію цього процесу та його регуляцію.

Емпіричним доказом зазначеної нашої позиції слугує спостереження за навчальною діяльністю молодших школярів у період пандемії, а тепер і в період повномасштабних воєнних дій – якістю дистанційного навчання з використанням комп'ютерних технологій, яке триває 3-й рік поспіль. Як виявилось, учні, які успішно навчалися в умовах закладу освіти, не вміють самостійно організувати свою тривалу навчальну діяльність поза межами закладу загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО), а ще менше вміють її самостійно регулювати. З огляду на такий стан справ, уміння самоорганізувати власну навчальну діяльність відкриває новий аспект компетентності навчання впродовж життя, а його формування в молодших школярів стає першим пріоритетом для вчителя, зокрема, засобами комп'ютерних технологій.

Отже, **метою статті** є обґрунтування й узагальнення дидактичних, методичних та технологічних особливостей формування вміння самоорганізації навчальної діяльності молодших школярів засобами комп'ютерних технологій. Осмислення цих особливостей забезпечує основу розробки методичних рекомендацій з різних навчальних предметів, інтегрованих курсів для ефективного формування цього вміння у молодших школярів.

Сучасне суспільство, яке формує й формується інформаційною культурою, має потребу в особистості, яка здатна попри перешкоди й труднощі здобувати нові необхідні для неї знання та вміння, бути компетентною в різних галузях освіти, здатна до самоосвіти, саморозвитку й самовдосконалення. У Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя (2006) зазначено, що сучасній європейській особистості “... необхідно вміти організовувати своє навчання, оцінювати свою роботу, а також шукати порад, інформації та підтримки, коли це необхідно” [6]. Формувати таку особистість необхідно з перших освітніх кроків у початковій школі. Молодший школяр, що вміє самостійно

організувати, планувати, здійснювати, регулювати власну навчальну діяльність, є відображенням освітнього процесу і потенціалу початкової школи. На це й повинен бути спрямований увесь педагогічний інструментарій вчителя, особливо коли вміння учнів працювати з комп'ютерними пристроями і програмами у кількісному співвідношенні з учительськими часто досліджують, натомість у якісному аспекті ситуація протилежна. Проблему використання комп'ютерних технологій в освіті вивчали як зарубіжні, так і вітчизняні науковці – О. Білоус, О. Захар, О. Карабін, Н. Морзе, Р. Клінг, М. Шкіль та ін.

Освітнє середовище сучасних закладів освіти моделюється на основі низки нормативних документів, основним серед яких є концепція «Нова українська школа». У формулі нової української школи одним із ключових компонентів визначено сучасне освітнє середовище, основна мета якого – забезпечити якісні умови, засоби, технології для успішного навчання учнів, освітян і батьків як у приміщенні закладів загальної середньої освіти, так і за його межами. Значну роль у створенні такого середовища займають цифрові технології. Завдяки цим технологіям підвищується ефективність роботи педагога, зростає якість управління освітнім процесом, також з'являється можливість реалізувати індивідуальний підхід до навчання. Складність, відкритість, динамізм, нестабільність, нелінійність, самоорганізація – усе це основні риси освітнього середовища сучасного закладу освіти [2].

Самоорганізація навчання – складна риса особистості, що виражається у свободі зовнішніх факторів та примусів, здатність підпорядковувати власним поглядам свою поведінку, готовність здійснювати діяльність без будь-якої допомоги. Якщо говорити про формування у молодших школярів умінь самоорганізації навчальної діяльності, то необхідно враховувати два взаємопов'язані завдання:

1 завдання – полягає у розвитку у учнів самостійності в пізнавальній діяльності (необхідно навчити їх самостійно оволодівати знаннями, формувати власний світогляд);

2 завдання – полягає в тому, щоб навчити дітей самостійно застосовувати набуті знання у навчанні та у практичній діяльності.

У цьому контексті виокремлюють основні етапи розвитку самоорганізації навчальної діяльності молодших школярів:

- *Наслідування.* Учні діють за вже готовим зразком за допомогою дорослих, копіюючи їх дії. Наприклад, робота за алгоритмом на уроці математики;

- *Часткова самоорганізація.* Учні можуть виконувати самостійно частину роботи, знаходячи деякі способи їх здійснення. Наприклад, робота за інструкцією, в якій запропоновано покрокові вказівки про необхідність конкретних дій. Але при цьому школярі мають можливість змінювати послідовність і кількість цих дій;

- *Повна самоорганізація.* Учні виконують роботу самостійно в ситуаціях, що повторюються, найбільш відомих для них видів діяльності.

Як ми зазначали, в основі вміння самоорганізувати власну навчальну діяльність лежать групи універсальних навчальних дій з опорою на самостійність, а, отже, увесь процес навчання відповідно до етапів засвоєння нових знань повинен бути спрямованим на самопроцеси особистості – з одного боку, а з іншого – корелювати з встановленими в дидактичній науці положеннями щодо суб'єктності молодшого школяра та суб'єкт-суб'єктних відносин освітньої взаємодії.

Дидактичний аспект формування вміння самоорганізації навчальної діяльності молодших школярів полягає передусім у можливостях комп'ютерних технологій для розвитку та вдосконалення суб'єкт-суб'єктних відносин освітньої взаємодії, тобто таких, де цілісність навчальної діяльності не порушується й не деформується ні з боку вчителя, ні з боку молодшого школяра. Порушення цілісності цих відносин розриває тісний взаємозв'язок викладання й учіння. Для прикладу, віддаленість суб'єктів навчальної діяльності від закладу освіти в період пандемії дещо розриває чи послаблює це взаємозв'язок, що часто відображається неефективністю педагогічної діяльності вчителя та низькою якістю учіння школяра, а загалом загострює проблему широкого соціального контексту системи освіти. Таким чином, посилити, зміцнити цей зв'язок можуть комп'ютерні технології, а також формування самостійності молодших школярів у навчальній діяльності. Тільки в такій єдності – використання комп'ютерних технологій з опорою на самостійну навчальну діяльність – процес формування вміння самоорганізації навчальної діяльності буде ефективним та успішним.

Зазначимо, що за період навчання у початковій школі оволодіти цим системним умінням молодшому школяреві складно, тому увагу слід зосередити на формування універсальних навчальних дій, які є основою самостійності. Учень може самостійно оволодіти всіма групами цих умінь лише за умови партнерської допомоги вчителя та батьків. В цьому випадку зберігаються і розвиваються суб'єкт-суб'єктні відносини навчальної діяльності. У широкому розумінні такий освітній процес є зорієнтованим на самоосвіту особистості, що здатна навчатися впродовж життя. Таким чином, учитель організовує процес оволодіння умінням самоорганізації власної навчальної діяльності, а учні початкової школи оволодівають ним.

Дидактичний аспект формування зазначеного уміння саме засобами комп'ютерних технологій полягає і в іншій площині. Оскільки вчитель організовує оволодіння спеціально сформованим педагогічним інструментарієм, то дидактична наука, яка є методологічним підґрунтям фахових методик навчання, повинна осмислити й узагальнити сучасні тенденції використання комп'ютерних технологій, виявити стан якості їх використання у практиці початкової школи, і, нарешті, закріпитися в теоретичному знанні категорії засобів навчання. У зв'язку з тим, що частина вчителів поверхнево, а не осмислено використовує КТ в освітньому процесі початкової школи, тому й низька кількість відображення кращих практик використання у фундаментальних монографічних і фахових дослідженнях. А це, закономірно, не збагачує фахових методик викладання, сповільнює темп їх розвитку відповідно до сучасних умов навчання і життя особистості учня, і в результаті унеможлиблює формування вміння самоорганізації навчальної діяльності в умовах вивчення конкретного навчального предмета. Саме тому, педагогічний інструментарій, що належить у дидактиці до категорії засобів, а також форм, методів, прийомів і технологій навчання, повинен бути апробованим, критично осмисленим, узагальненим і стати методичним вказівником для практиків.

Аналіз педагогічної та методичної літератури, засвідчує, що застосування комп'ютерних технологій в освітньому процесі дає змогу:

- підвищити мотивацію навчання;
- забезпечити самореалізацію творчого потенціалу;
- активізувати пізнавальну сферу учнів;
- удосконалити методики проведення уроків;
- підвищити ефективність процесу навчання;
- своєчасно відстежувати навчальні результати молодших школярів;
- ефективно планувати та систематизувати роботу;
- використовувати комп'ютерні технології як засоби самоосвіти;
- здійснювати якісну й швидку підготовку уроку [4].

Дослідники, вивчаючи модерні засоби формування вміння самоорганізації навчальної діяльності молодших школярів, рекомендують увесь педагогічний інструментарій систематизувати за смисловими категорійними групами дидактичної науки.

Першу групу становлять форми навчальної діяльності молодших школярів на трьох діалектично взаємозумовлених та взаємопов'язаних рівнях системи освіти: система освіти – класно-урочна система і її видозміни; форми навчальних занять – урок і його видозміни, домашня навчальна робота, навчально-практичне заняття і його видозміни, дидактична гра і її видозміни; форма навчальної діяльності учнів на занятті – колективна й індивідуальна та їх похідні.

Видозміни традиційних форм навчання усіх рівнів є основною рушійною силою процесів видозміни на рівні цілісного освітнього середовища. Цим і стимулюють появу якісної видозміни останнього у нове – комп'ютерно орієнтоване освітнє середовище, яке визначає конкретний добір комп'ютерних технологій для реалізації освітньої взаємодії в різних режимах: синхронному, асинхронному та комбінованому. А це, закономірно визначає зміст і методику організації усієї освітньої взаємодії в новому середовищі, як викладання й учіння, так і внутрішню систему документообігу, відображення результатів навчальних досягнень і т. і. Спеціально організовані форми освітньої взаємодії в комп'ютерно орієнтованому освітньо-розвивальному середовищі сприяють оптимізації ресурсів системи освіти, а тому є сприятливими для формування різних метапредметних умінь та ключових компетентностей молодших школярів.

До другої групи педагогічного інструментарію, на думку О. Чикурової, належить інформаційно-технічне забезпечення школи. Вона виділяє три його смислові групи:

1) *за напрямками (сферами) професійної діяльності вчителя*: планування освітнього процесу; обліку навчальних занять; забезпечення власне освітнього процесу; контролю й оцінювання навчальних досягнень; методичних напрацювань;

2) *за можливістю реалізації освітнього процесу*: синхронного режиму, асинхронного режиму, комбінованого типу;

3) *за середовищем і видом комунікації*: електронна пошта; веб форум; тематичні розсилки; соціальні мережі (чат); локальна мережа закладу освіти; відеоконференцзв'язок; інтернет-зв'язок; мобільний зв'язок; поштовий зв'язок [11].

Зазначений підхід до групування комп'ютерних технологій є системним та відображає безпосередньо специфіку їх використання в різних моделях освітньої взаємодії. На протигагу традиційному розподілу КТ – для використання онлайн та офлайн навчання – пропонується нами підхід відображає широкі можливості їх застосування не лише в освітньому процесі, а й у позанавчальний час, для самоосвіти та самовдосконалення, самоорганізації особистого учіння і культурного збагачення. Такий поділ на групи репрезентує актуальні форми взаємодії всіх учасників освітнього процесу, стан розвитку системи освіти, яка, таким чином, теж

самоорганізовується відповідно до вимог часу і суспільства, забезпечує можливість взаємодіяти освітньо за різних обставин і умов повсякдення.

До третьої групи педагогічного інструментарію належать методи та технології, що обумовлюють використання КТ для “впорядкованої і взаємопов’язаної діяльності вчителя і учнів, спрямованої на розв’язання завдань освіти” [10, с. 187].

Оскільки дидактичній науці відомі різні класифікації методів і технологій та навіть їх систем, то їх теж доцільно впорядкувати. За своїм методичним призначенням освітні комп’ютерні технології, ресурси та їх компоненти можна класифікувати таким чином:

- навчальні (призначені для формування знань, умінь, навичок навчальної чи практичної діяльності, забезпечення необхідного рівня засвоєння змісту навчального матеріалу);
- тренажери (спрямовані на формування різного виду умінь та навичок, повторення або закріплення пройденого матеріалу);
- контролюючі (призначені для контролю, виміру чи самоконтролю учнями рівня оволодіння навчальним матеріалом);
- інформаційно-пошукові та інформаційно-довідкові (спрямовані на повідомлення відомостей, формування умінь та навичок систематизації інформації);
- демонстраційні (функціонують для візуалізації об’єктів, що вивчаються, явищ, процесів для їх дослідження та вивчення);
- імітаційні (спрямовані на представлення різних аспектів реальності та для вивчення структурних або функціональних характеристик);
- лабораторні (призначені для проведення віддалених експериментів на реальному обладнанні);
- моделюючі (спрямовані на моделювання об’єктів, явищ, процесів для їх дослідження та вивчення);
- розрахункові (забезпечують автоматизацію різних розрахунків й інших елементарних операцій);
- навчально-ігрові (спрямовані на створення навчальних ситуацій, у яких діяльність учнів реалізується в ігровій формі);
- ігрові (призначені для організації дозвілля учнів, розвитку пам’яті, реакції, уваги й інших якостей);
- комунікаційні (спрямовані на організацію міжособового спілкування педагогів, адміністрації, учнів, батьків, фахівців та організацію доступу педагогів та учнів до інформаційних ресурсів);
- інтегровані (забезпечують поєднання у собі комплекс інтегрованих засобів, що задовольняють широкий спектр потреб системи навчання).

Використання КТ на уроці в початковій школі дає змогу розширити світогляд учнів, спонукати дітей самостійно знаходити інформацію, сформувати інтерес до предмету, підвищити успішність та якість освітнього процесу.

Вчені [7; 8; 9] відзначають вплив КТ на формування вміння самоорганізації навчальної діяльності в початковій школі, оскільки застосовуючи інформаційні технології, школяр навчається працювати з текстом, наочним матеріалом, використовувати комп’ютер як для гри, так і для навчання. Внаслідок цього формуються нові способи діяльності. Крім того, молодший школяр вчиться використовувати їх для подальшого застосування в галузях, що його цікавлять. Під час використання КТ у процесі проведення уроків підвищується мотивація до навчання та стимулюється пізнавальний інтерес учнів, зростає ефективність самостійної роботи, створюється можливість формувати знання та вміння дослідницького характеру, що сприяють розвитку вміння самоорганізації навчальної діяльності.

У школі першого ступеня використання КТ дає змогу вирішити низку дидактичних проблем:

1. Учні молодшого шкільного віку важко ставити собі конкретні цілі в навчанні, які стимулюватимуть активну участь дитини в освітньому процесі. У зв’язку з цим для підвищення мотивації використовуються близькі цілі: не засмутити маму, читати швидше, ніж однокласник тощо. Враховуючи, що основним видом діяльності дітей молодшого шкільного віку є гра, можна припустити, що саме комп’ютер із його широким спектром можливостей інтерактивної взаємодії допоможе вирішити означену вище проблему. Сучасні комп’ютерні системи навчання ставлять перед дитиною реальну, цілком досяжну мету: розв’язавши правильно всі приклади – відкриєш картинку, відгадаєш правильно всі слова – будеш ближче до своєї мети, відповівши на всі питання – будеш найрозумнішим. Таким чином, у процесі гри у школярів виникає позитивна мотивація під час засвоєння нових знань.

2. Навчання в початковій школі – це основа, на якій будуватиметься вся подальша діяльність кожної людини. Перед кожним учителем стоїть конкретне завдання – домогтися засвоєння програмового матеріалу в повному обсязі кожним учнем. Враховуючи різний рівень підготовки школярів, відмінності у розвитку мислення, пам’яті, мови та уваги, вчитель, змушений орієнтуватися на середній рівень готовності учнів. У результаті більшість учнів досить активно бере участь на уроці. Одним із способів успішного навчання учнів може бути застосування КТ під час уроку. Учні з високим рівнем розумової діяльності можуть за допомогою комп’ютера знайомитись з новим

матеріалом, отримувати нові відомості, поглиблювати свої знання у тій чи іншій галузі, виконуючи справи підвищеної складності. Учні з низьким рівнем розумової діяльності можуть працювати за комп'ютером в індивідуальному темпі, виконуючи завдання полегшеного змісту, але “не сповільнюючи ритм” навчального процесу. Школярі, що пропустили заняття, можуть усунути прогалини у знаннях у позаурочний час [12].

3. Застосування комп'ютера у сучасній школі не замінить вчителя чи підручник, але докорінно змінить характер педагогічної діяльності. Введення КТ в освітній процес розширює можливості вчителя, забезпечує його такими засобами, які дають змогу вирішити проблеми, які раніше вирішити було неможливо.

Добираючи до уроку комп'ютерні засоби навчання, слід враховувати, що вони повинні відповідати певним вимогам, а саме: бути цікавим і викликати інтерес та позитивні емоції у школярів, активізувати пізнавальну і розумову діяльність учнів, викликати у дитини бажання вчитися працювати самостійно, відповідати валеологічним вимогам, розвивати творчі здібності дитини, носити навчально-контролюючий характер [9]

Використання дитиною комп'ютера в своїй діяльності істотно впливає на різні сторони його психічного розвитку. Виникає цілий ряд нових дитячих видів діяльності, тісно пов'язаних з комп'ютерними іграми (комп'ютерне конструювання, творче експериментування, гра-уява і т.д.). Проявляються у всій повноті такі процеси як мислення, уявлення, пам'ять, увага та інші, виникають і функціонують на рівні прогнозу становлення особи нові горизонти розвитку [8].

Комп'ютер як інтелектуальне знаряддя в цьому відношенні принципово відрізняється від книги. Книга – засіб накопичення знань, але не операцій з ними. Людина оперувала знаннями в усі століття, а нині треба зрозуміти, що комп'ютер – це середовище і для накопичення знань, і для операцій, і для обміну знаннями з іншими людьми.

Оволодіння комп'ютером благотворно впливає на формування особистості дитини і додає йому вищого соціального статусу. У дітей з'являється новий напрям спілкування – вони активно обговорюють комп'ютерні ігри, свої досягнення і помилки при виконанні важких завдань. Значно збагачується дитячий словник, діти легко та із задоволенням опановують нову термінологію. Все це сприяє збагаченню мовлення дітей, значно підвищує рівень довільності і усвідомленості дій. Але головне полягає в тому, що істотно зростає самооцінка дитини. Успіхи в комп'ютерних іграх дозволяють дітям значно підвищувати свій рейтинг і навіть виходити в лідери. Все це в цілому сприяє виникненню емоційного комфорту, відчуття більш повноцінного життя, що надзвичайно важливе для нормального розвитку особистості дитини [5].

На уроках у початковій школі для формування самоорганізації навчальної діяльності можна застосовувати комп'ютерні технології таким чином:

- використовувати спеціальні навчальні програми, які передбачають матеріали для різних видів навчальної діяльності і пропонують методику їх опрацювання (наприклад, тренажери з правопису української мови чи таблиці множення; ігри з сайту «Розумники» (<http://rozumniki.info/>) тощо);
- самостійно підбирати матеріали для реалізації конкретних цілей навчання (використовувати пошукові системи (Google, Bing), відеосервіси (YouTube) та ін.) [7].

Таким чином, використання комп'ютера сприяє формуванню у молодших школярів власних навчальних цілей і завдань, особистої навчальної траєкторії; робота в умовах комп'ютерного навчання формує усвідомленість власних навчальних дій через вибір їх типу, окреслення особистої мотивації, системи запитів та освітніх перспектив.

У результаті використання засобів КТ для вирішення різних пізнавальних та практико-орієнтованих завдань, що охоплюють зміст всіх предметів, що вивчаються, в учнів початкової школи формуватимуться необхідні універсальні навчальні дії, які лежать в основі подальшої успішної навчальної діяльності та її самоорганізації.

Практика використання комп'ютерних технологій у початковій школі показує, що за умови їх дидактично продуманого застосування в традиційного уроку з'являються необмежені можливості для формування вміння самоорганізації навчальної діяльності. У роботі вчителя можна використовувати готові мультимедійні продукти та комп'ютерні навчальні програми, створювати власні презентації, проекти, використовувати засоби інтернету у навчальній та позакласній роботі. Комп'ютерні технології можна застосовувати на всіх навчальних предметах у початковій школі.

Література

1. Державний стандарт початкової освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р., № 87). URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennyaderzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti> (дата звернення: 08.06.2022).
2. Карабін О. Й., Шуль М. В. Формування цифрових компетентностей здобувачів освіти в контексті нової української школи. Інноваційна педагогіка. Одеса, В. 29. Т. 1. 2020. С. 140-144.
3. Павлова С.А. Інформаційно-технічні засоби навчання в початковій школі. *Початкова школа*. №4. С. 48.

4. «Про освіту» : Закон України від 19.01.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 25.09.2022)
5. Пучков І.Р. Виховання пізнавальних інтересів молодших школярів засобами нових інформаційних технологій. *Молодь і ринок*. 2015. № 6(125). С. 63-67.
6. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) "Про основні компетенції для навчання протягом усього життя" від 18 грудня 2006 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text (дата звернення: 28.09.2022)
7. Романюк А. А. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в початковій школі. *Прикладні аспекти інформаційного забезпечення та обґрунтування технічних і управлінських рішень*, 2017. с. 128-130.
8. Сарієнко Володимир. Комп'ютерні технології як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів початкової школи у навчальній діяльності. *Молодь і ринок*, 2017. № 1. с. 78-82.
9. Стрілець С. І. Комп'ютерні технології навчання в освітньому процесі початкової школи. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Чернігів : ЧНПУ, 2012. Вип. 97. С. 232-235.
10. Чайка В. М. Основи дидактики : Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2011. 240 с.
11. Чикурова, О. Я. Комп'ютерні технології як засіб формування діяльності самоорганізації в учнів початкової школи. In The VI International Scientific and Practical Conference «Tendencies of development science and practice», February 14–16, 2022, Boston, USA. p. 254
12. Шейко, Г. Д. Використання комп'ютерних технологій у навчанні молодших школярів. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/12269/1/25.pdf> (дата звернення: 12.10.2022)

References

1. Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity (postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 liutoho 2018 r., № 87) [State standard of primary education (Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine)]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennyaderzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti> (data zvernennia: 08.06.2022).
2. Karabin O. Y., Shul M. V. Formuvannia tsyfrovyykh kompetentnosti zdobuvachiv osvity v konteksti novoi ukrainskoi shkoly [Formation of digital competences of education seekers in the context of the new Ukrainian school]. *Innovatsiina pedahohika*. Odessa, V. 29. T. 1. 2020. С. 140-144.
3. Pavlova S.A. Informatsiino-tekhichni zasoby navchannia v pochatkovii shkoli [Information and technical means of learning in primary school]. *Pochatkova shkola*. №4. S. 48.
4. «Pro osvitu» : Zakon Ukrainy vid 19.01.2019 r ["On Education": Law of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (data zvernennia: 25.09.2022)
5. Puchkov I.R. Vykhovannia piznavalnykh interesiv molodshykh shkolariv zasobamy novykh informatsiinykh tekhnolohii [Education of cognitive interests of younger schoolchildren by means of new information technologies]. *Molod i rynek*. 2015. № 6(125). S. 63-67.
6. Rekomendatsiia 2006/962/IeS Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady (IeS) «Pro osnovni kompetentsii dlia navchannia protiahom usoho zhyttia» vid 18 hrudnia 2006 roku [Recommendation 2006/962/EU of the European Parliament and the Council (EU) "On core competences for lifelong learning"]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text (data zvernennia: 28.09.2022)
7. Romaniuk A. A. Vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii v pochatkovii shkoli [The use of information and communication technologies in elementary school]. *Prykladni aspekty informatsiinoho zabezpechennia ta obgruntuvannia tekhnichnykh i upravlinskykh rishen*, 2017. s. 128-130.
8. Sariienko Volodymyr. Kompiuterni tekhnolohii yak zasib aktyvizatsii piznavalnoi diialnosti uchniv pochatkovoї shkoly u navchalnii diialnosti [Computer technologies as a means of activating the cognitive activity of primary school students in educational activities]. *Molod i rynek*, 2017. № 1. с. 78-82.
9. Strilets S. I. Kompiuterni tekhnolohii navchannia v osvitnomu protsesi pochatkovoї shkoly [Computer learning technologies in the educational process of primary school]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T.H. Shevchenka*. Chernihiv : ChNPU, 2012. Vyp. 97. S. 232-235.
10. Chaika V. M. Osnovy dydaktyky [Basics of didactics: Training manual]: Navchalnyi posibnyk. K.: Akademvydav, 2011. 240 s.
11. Chykurova, O. Ya. Kompiuterni tekhnolohii yak zasib formuvannia diialnosti samoorhanizatsii v uchniv pochatkovoї shkoly [Computer technologies as a means of forming self-organization activity in elementary school students]. In The VI International Scientific and Practical Conference «Tendencies of development science and practice», February 14–16, 2022, Boston, USA. p. 254
12. Sheiko, H. D. Vykorystannia kompiuternykh tekhnolohii u navchanni molodshykh shkolariv [Use of computer technologies in teaching junior high school students]. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/12269/1/25.pdf> (data zvernennia: 12.10.2022)